

Cítíte často pocit zmaru, vyprázdnění sebe i prostoru, v němž se člověk nachází? Možná pojednání, v němž se naleznete. V době koronavirové jsme s publicistou doktorem Ladislavem Langrem debatovali o tématu prázdnoty v našich životech, jak se tento fenomén vynořuje a formuje i deformuje náš postoj ke světu, v němž žijeme. Proč tomu tak je? Jak se děje, že v naší mysli to, co má hodnotu se stává nicotné a energii beroucí? Skončily volby do poslanecké sněmovny a mnozí občané svými hlasy rozhodli o změně složení poslanecké sněmovny – možná kvůli tomu, že se politika vládních stran vyprázdnila a nenabízela odpovídající řešení současné situace.

MS: *Navrhuji, abychom dnes uvažovali o prázdnotě, která nám osvětlí význam psychického zdraví. Potkáte-li se s někým, možná očekáváte od vašich setkávání podporu, vysvětlení pro váš život. Nic takového nepřichází. Jedinec vidí, že čas, který tráví s člověkem, mu nic nedává. Jak pocítujete chvíle, které jsou prosycené ničím?*

LL: Vlastně se jedná o ztracený čas. Co je cennějšího v životě než čas? Tvrdí se, že darujeme-li někomu svůj čas, darujeme mu to nejcennější, jelikož ten se nikdy nevrátí. Potkám-li se s neznámým člověkem, raději od něj nic neočekávám. Nevím, zdali půjde o hlubokomyslného jedince, nebo prázdnou nádobu, jelikož podle vizáže soudí pouze hlupák. Překvapí mne, že člověk, kterého znám a od něho nic nečekám, najednou objevím, že si s ním výborně rozumíme, že máme společné názory a setkání s ním je pro mne inspirující. Stejně tak mne zaskočí, potkám-li se známou osobností, jež znám pouze z televize, případně jsem o ní četl a najednou zjistím, že jde o plochého jedince říkající naučené fráze. Právě v tom spatřuji největší zklamání, protože mediální obraz je něčím jiným, než skutečná podstata člověka.

MS: *Proč přichází prázdnota do světa, nebo jde o naše zdání?*

LL: Prázdnota je součástí našeho světa. Vzpomeňte si na lidová přísloví – prázdny džbán nejvíc duní. Kde nic není, ani smrt nebere. Řeknu to takto: prázdnota je nenaplněnost člověka po mentální stránce.

MS: *Ti, kteří trpí duševní nemocí, mohou být označeni za „prázdny“ nádoby.*

LL: Ne, duševní nemoc s tím nemá co společného. Vezměte si pána, který každý den pracuje na jižní Moravě na vinohradu. Ví úplně vše o víně, ví vše o půdě, ví, jak víno pěstovat, ale to je tak vše. Je prázdny, či není prázdny? Já si myslím, že tento člověk je pouze jednostranný, poněvadž se upjal k něčemu, co naplňuje jeho i mu podobné. Máte-li zájem s takovým jedincem bavit o koronaviru, řekne vám naučené fráze z televize, které odposlouchal, neboť ho naplňuje něco jiného. Prázdnota není spojena s tím, zdali jedinec něco ví, či ne, ale pojí se, do jaké míry je člověk ochoten přiznat a zpracovávat informace – a ty dále posouvat v komunikačním řetězci dalším lidem.

MS: *Jinými slovy prázdny je ten, kdo nepřemýšlí, nerozhlíží se, neusebírá atd. Uvedete mu slovo a je otázka, kolik tento jedinec si s ním spojí vazeb. Čím více jste schopni pracovat s kontexty, tím více můžete více znít – a ne dunět.*

LL: Budu parafrázovat citát Jana Wericha: Máte zde mnoho třicetiletých, kteří zde sedmdesát let neměli být a máte však i sedmdesátíky, kteří by zde mohli být 200 let a pořád by měli co říkat.

MS: *Myslíte si, že se jedná o dar ducha?*

LL: Pochopitelně!

MS: *Jedná se o práci, máme-li přijít ke skutečnosti a vypořádávat se s ní?*

... Ten „vzdálený“ člověk ...

LL: Jedná se o těžkou otázku. Prázdnostu můžeme i cítit z odchodu blízké osoby, poněvadž místo na židli již nezaplní. Jedná se pouze o fyzické prázdno, ale to duchovní se snad zaplní dalším životem.

MS: *Možná je ten člověk s vámi.*

LL: Jedná se o dočasné prázdno. Nemůžete se ho již dotýkat, hádat se s ním, nemůžete s ním mluvit, co se stalo. Odstěhuje-li se od vás někdo na druhý „konec“ světa. Stane se něco podobného, jako když zemřel. Vy však víte, že existuje a v mysli ho neustále máte. Nemyslíte na něj intenzivně, protože víte, že žije. Naopak, zemřeli vám někdo, v mysli vám zůstane. Myslíte na něj mnohdy intenzivně, protože se s ním někdy nepotkáte.

MS: *Jsem přesvědčen, že někteří z těch, kteří žili odděleně, na sebe intenzivně mysleli a psali si dopisy. Máme po nich památky vyjadřující vlídný vztah. Vezměte si Jiřího Voskovce žijícího ve Spojených státech a Jana Wericha, jenž zůstal v Československu. Za dobu Voskovcova exilu se potkali se v roce 1973 ve Vídni. Zde se objevuje ještě jedna skutečnost. Máte-li člověka vedle sebe, nemáte touhu po hlubších ponorech do jeho duše.*

LL: V tom spočívá chyba, poněvadž poté zjistíte, že člověk odejde a na kolik věcí jste se ho zapomněli zeptat.

MS: *Mezi námi má být odpovídající prostor, jenž nás mám naplňovat lidskostí – ne ničivou prázdnotou. Občas právě intenzivní spojení vede k banalitě, ...*

LL: ... i kontroverzi.

MS: *Krásně na to upozorňuje István Örkény ve své Kočičí hře. Právě ony protagonistky jsou vzdáleny.*

LL: S tím souvisí i poznání, že nejlepší soused je ten, který je dostatečně vzdálen. Máte-li souseda blízko, občas jablko spadne na jeho zahradu. Občas uslyšíte křik z jeho domu, který vás probudí. Toto je přehlušeno tím, že si se sousedem popovídáte. Máte-li blízkého člověka na druhém konci města, je dobré se s ním potkávat. Vyjdu ze své zkušenosti – moje manželka se nyní stará o své rodiče – a to i vícekrát za den. Její bratr žijící v Praze s nimi pouze telefonuje. V tu chvíli péče mé manželky je zapomenuta, poněvadž přijel bratr. Přijel syn, kterého pravidelně nevidají. Všichni jsou nadšení a službu, kterou ji dnes a denně poskytují – a nejde o malé oběti, je zapomenuta.

MS: *Podobně se s tím setkáváme v Bibli, kde si čteme o návratu ztraceného syna. Prázdnost po něm byla pryč a opět žije. Uvědomujeme si skutečnost, že prázdnost mizí tím, že mezi sebou vytvoříme prostor, jenž nás vnitřně rozvíjí?*

LL: Nezapomínejme, závisí na povaze lidí. Psychologové doporučují, že by manželé měli po jistém čase trávit dovolenou odděleně.

MS: *Naopak český psychiatr Vladimír Vondráček se domníval, že právě dovolená může podpořit soužití a rozplynutí prázdnosti díky větší blízkosti, doprovázené intimitou.*

LL: Vidíte, jak máme složitý svět – co člověk – to názor.

MS: *Vondráčkovy postoje byly utvářeny v minulém století – a my žijeme v 21. století.*

LL: Sigmund Freud je také již částečně překonán.

MS: *Hlavně nabízí provokující, inspirativní pohledy, vůči kterým se máte zájem vymezovat.*

LL: Vondráček též.

... Prázdnost v kontextech ...

MS: *Co děláte, pokud se setkáte s prázdným člověkem?*

LL: Neztrácím s ním čas.

MS: *Kde se nejvíce vyskytuje prázdnota?*

LL: Existuje všude. Víte, kde se nevyskytuje? V hospodách! Tam se „semele“ vše.

MS: *Nezískáte tím polotovar? Nevydá to lidskému životu málo?*

LL: Pochopitelně!

MS: *Nezakládá ono semletí cestu k prázdnotě?*

LL: Nemyslím si. Ten, kdo přijde z hospody, přijde, lehne, padne. Probudí se druhý den ráno, jde do práce. Tam má čistou hlavu a pak rituál opakuje.

MS: *Jaký máte vztah k takovému životu? Zamlouvá se vám?*

LL: Ne. Není mi sympatický a odhaduji, že ho uplatňuje asi polovina populace.

MS: *Gaussova křivka nám říká – kostky jsou vrženy a více jak polovina obyvatel nebude usilovat o změnu svých návyků. Jak se zbavit prázdnoty?*

LL: Máme dvě cesty. Nasloucháním, vzděláváním, interpretací vyřčeného i viděného.

MS: *Nasloucháte-li, vstřebáváte ostatní svět. Co když tam chybí nějaký prvek?*

LL: Poté se stáváte hlásnou troubou, případně rovnou troubou.

... Slovní intermezzo k prázdnotě ...

MS: *Pekařské pece nejsou prázdné. Jsou důležité, že?*

LL: Pokud se dopeče, jsou prázdné.

MS: *Pečivo se musí se vyndat.*

LL: Pokud se dopeče, jsou prázdné.

MS: *Nejsou úplně. Autorita – pecák musí prohlásit, že jsou prázdné.*

LL: Když se vyndají, poté jsou prázdné.

MS: *Poté se musí čistit.*

LL: Poté jsou tuplem prázdné.

MS: *Následně se peče.*

LL: Ne, přichází mezipauza. Pouze v Penamu, pekárnách pana Andreje Babiše se neustále peče a

mají plno.

... Proměny skutečností ...

MS: *Jak se z hodnotné věci stává prázdná věc?*

LL: Degradováním.

MS: *Jako pančování alkoholu. Nejsme odsouzeni k degradování?*

LL: Ne.

MS: *Uváděl jste několik pozic: naslouchat, promyslet, předávat. Člověk napíše báseň a je inspirován zpěvem ptáčeků. Poté si dílo vezme a podívá se na něj z odstupů a následně si ji nechá interpretovat profesionálem například Josefem Somrem.*

LL: On mu ji vrátí, protože báseň ho nenaplňuje.

MS: *Myslíte si, že by si právě Josef Somr dovolil odmítnout recitovat prázdnou báseň?*

LL: On určitě. On na to má věk i jméno.

MS: *Můžeme pak říci, že neustále se snažíme vymycovat prázdnotu?*

LL: I tak to lze pojmut. Cosi podobného je i s bojem s blbostí. Většinou zvítězí. Nikdy ten boj nesmí přestat. Hloupost má vždy navrch, a kdybychom polevíli, ona vždy zvítězí. Neustále s ní bojujeme a nikdy s ní neuspějeme. Děláme však malé krůčky, nicméně hloupost je vždy před námi.

MS: *Občas děláme zbytečnosti, hlouposti.*

LL: Nezapomínejme – i ty největší mozky musí odpočívat, a proto se hloupne.

MS: *Někdy si myslím, že hloupost nemusí být prázdná.*

LL: Ano, souhlasím. Kde se setkáváme s prázdňem, nemusí být hloupost. V mých očích – kde je prázdno se nachází i hloupost.

MS: *V prázdnotě vnímám skryté napětí. Přijdete-li do kostela a slyšíte kázání o lásce a znáte-li historii, ne vždy je akceptujete.*

LL: Antonín Dvořák chodil odpočívat na nádraží.

MS: *Tam však je pohyb, skrytý řád.*

LL: Nemáte tam nic intelektuálního.

MS: *Vždyť právě pozorovat onen pohyb může být nádhera! Setkáváte se s energií – fyzickou i intelektu. Cítíte, jak právě lidský intelekt „osedlal“ páru? Někdy pozorovat procesy průmyslu mi přijdou lepší než naslouchat postoje kněze, jehož přístup může být formální.*

LL: Asi si idealizujeme povolání kněze. Je to podobné jako když by politik pracovat pro člověka. Ten přece pracuje pro sebe.

MS: *Vidíte – jde o hru na lásku.*

LL: Závisí jak u koho.

MS: *Není právě toto ukázka prázdnoty?*

LL: V mých očích se jedná o pokrytectví. Právě to s pokrytectvím nemá nic společného. To byste mohl také uvést, že Bible nabízí prázdnotu. Duchovní nám cituje Bibli.

MS: *Tou bychom měli žít.*

LL: Autenticita je nesmírně důležitá.

MS: *Vezměme výrazného kněze Františka Lukeše, jenž působil v Polabí – Číněvsi a na konci svého života v Poděbradech.*

LL: Vlastně šlo o renesančního člověka s ohromným záběrem, životní zkušeností. Především tento člověk měl široké srdce. Tato skutečnost mi přijde nesmírně důležitá.

MS: *Právě takoví by měli být kněží!*

LL: Kde je chcete vzít? Dnes jsou lidé rádi, pokud farář obsadí pět farností. Problém, jež debatujeme, můžeme ukázat i u obcí. V republice se nachází 6 200 obcí. Myslíte si, že se zde nalézají 6 200 starostů?

MS: *Pocházejí z nás.*

LL: Kněží jsou také z nás a kněží máme menší počet než starostů. Přesto víte, že se tam potkáte s nekvalitními lidmi, falešnými, pokrytci, které najdete všude. Máte tam prospěcháře, lidi neschopné, loutky atd. Toto se děje v každém povolání, které pracuje se slovem. Máte-li falešnou techniku, dostanete špatný výkres. Podle něho se nikdy nic neudělá.

... Co je zdroj prázdnoty? ...

MS: *Co je zdrojem prázdnoty? Slovo? Či lépe nepromyšlené slovo? Nezapomínejme na úvod do Janova evangelia. Na počátku bylo Slovo. To slovo bylo u Boha a to slovo bylo Bůh.*

LL: V mých očích je zdrojem prázdnoty mysl. Nemáte-li nic v hlavě, nemůžete ji ničím naplnit i vypouštět.

MS: *Přístupme k tomu psychologicky. Narodí se malé dítě. To však má genetické předpoklady k nějakým aktivitám. Nejsou-li dostatečně rozvíjeny, jedinec zakrní.*

LL: Nemusí to platit. Vezměte si životní příběh Miloše Formana. Vyrůstal bez rodičů a vychovávala ho teta. Mohl mu scházet mužský element, ale i mateřská láska, třebaže jeho teta se asi snažila. Nikdy se nesešel s tím, co jste popisoval a kam se dostal?

MS: *Byl vychováván v naději. Těchto jedinců je málo.*

LL: Zeptejme se takto: kolik rodičů koupí svým dětem drahý mobil, než aby se jim věnovali? Jak se liší případ těchto dětí a Formanem, který rodiče neměl?

... Bible a prázdnota ...

MS: *Věnujme se trochu Bibli. Snad není zdrojem prázdnoty? Nacházíte tam něco hodnotného, hutného, nebo její poselství vyprazdňují lidé?*

LL: Odpovídá za to mysl.

MS: *Pokud se slova nedotknou naší mysli, ...*

LL: ... poté jde pouze o slova, slova, slova, jak říká Hamlet ve stejnojmenné Shakespearově hře.

... Nejen slova a jejich prázdnota ...

MS: *Celá staletí jsme se vztahovali k biblickým slovům.*

LL: Divím se těm, kteří věří.

MS: *Můžete věřit sobě samému, což může být zrádné.*

LL: Ztratíte-li víru v sobě samému, můžete spáchat sebevraždu.

MS: *Máme případy, že ačkoliv lidé věří v Pána, přesto si nevěří.*

LL: Právě proto věří v Pánaboha.

MS: *Pánbůh vás aktivuje. Věříte-li však sobě samému, jde o zrádnou skutečnost.*

LL: Adolf Hitler věřil v prozřetelnost, což můžeme vnímat jako Pánaboha. Poněvadž se nechtěl hlásit k Bohu, nazval to prozřetelností. Spoustu vojevůdců věřilo v intuici. Ukažte mi, jak vypadá intuice?

MS: *Neustále naše mysl intuitivně nahlíží na skutečnost, vytváří o ní soudy a ani o tom nevíme. Zmínil jste Miloše Formana - právě on měl intuitivní přístup. Podívejte se na obsahování filmů - Přelet nad kukaččím hnízdem, Amadeus atd.*

LL: Musel mít vědomosti, musel být sečtělý, touhu poznávat. Jednoduše nebyl prázdný.

MS: *Jedná se o předpoklady pro člověka, jenž si pozvolna vytvořil jméno. Dá se říci, že tito lidé mohou pro svět udělat více než ti, kteří neustále zdůrazňují Krista?*

LL: Máme mnoho lidí, jež tento svět poškozují. Víím, že kněží bychom rádi brali jako zdroj mravnosti, vzdor ideálu, ale oni jimi nejsou. Znáím se s mnohými kněžími a vnímám je jako dobré lidi. Možná o problémech v církvi se člověk dozvídá z médií než z osobní skutečnosti.

MS: *Prohlédnete člověka?*

LL: Ne, jsem v tom dost naivní a právě naivita mne stála mnoho zklamání.

... Dílo a prázdnota ...

MS: *Sám jste se přistihl při tvorbě něčeho a právě to něco nemá dostatečnou hodnotu.*

LL: Toto jsem prožil mnohokrát.

MS: *Jak na to reagujete?*

LL: Vše se odvíjí od emocionálního vztahu.

MS: *Ničíte to?*

LL: Buď se z toho snažím vykřesat emocionální hodnotu, nebo se s tím s těžkým srdcem rozloučím. Není to tak, že bych věc zahodil a šel dál. Že bych nakousl hrušku, zjistil, že je kyselá a odhodil ji. I tu kyselou bych se snažil dokousat, abych ovoci dal „smysl“ v žití na tomto světě.

... Velká očekávání a prázdnota ...

MS: Nevzniká prázdnota tím, že člověk má někdy velká očekávání, která se nemíjí s realitou?

LL: I to je možné. Jedince pak sužuje skepse, deprese, sebepodceňování, což vede k vnitřnímu uzavření se a přestává svět vnímat racionálně. Všichni mu ubližují a za vše mohou ostatní, poněvadž jsem báječný, dokonalý. Tato cesta mi přijde jako nejhorší. Možná z dvou třetin až čtyř pěti si za neúspěchem stojím sám. Hlavně bychom se neměli vzdávat.

MS: Jak souvisí prázdnota s jistou „načechraností“, s níž se setkáváme v obchodě?

LL: Je to časté, účelové, účinné.

MS: Proč ostatní vystavujeme prázdnotě a děláme jako by to byly ty největší hodnoty.

LL: Snad svatý Ignác z Loyoly uváděl, že účel světí prostředky.

MS: Spíše šlo o slova Niccolo Machiavelliho. Neupínáme se k něčemu, co je vlastně falešné?

LL: Ne úplně. Cesta k prosazení nemusí být a priori chybná, třebaže někteří malíři si kvůli nepochopení okolního světa mysleli, že žijí v prázdnotě.

MS: Neměli bychom šetřit se slovy?

LL: Pochopitelně! Někdy raději mlčet.

... Unikání z prázdnoty ...

MS: Neměli bychom utíkat z míst prázdnoty?

LL: Co tam? Vždyť mrháte se svým drahocenným časem.

MS: Účastníte se městské politiky. Nepřidává vám prázdnota?

LL: Jedná se o trest. Ač jsem vyhrál volby, neobsadil jsem pozici starosty. Pro mne to je poučením, protože se dívám na věc jinými očima, ale právě prázdnota je tam velká.

MS: Jak se s ní sžíváte? Vždyť máte tezi a oni mají antitezi.

LL: V zásadě ano.

MS: Jak se ruší prázdnota? Únikem do esencí prostoupeného světa?

LL: Její zakoušení vnímám jako politický očištěc města. Moji oponenti jsou „zvláštní“ – a to říkám decentně.

MS: Vadí Čechům prázdnota?

LL: Proč pouze Čechům?

MS: *Asi se jedná o problém homo sapiens sapiens. Uváděl jste, že v byznyse se nachází prázdnota.*

LL: Všude se nachází prázdnota – i v umění se nachází. Máte herce, kteří napodobí Vlastu Buriana, Zdeňka Štěpánka, ale když má hrát sám sebe, nezahraje nic, protože je sužován prázdnotou.

MS: *Není nejlepší způsob jak potřit prázdnotu objevit sebe sama?*

LL: Jednoduše – mít náplň. Proč Bohumil Hrabal chodil tak rád do hospod?

MS: *Protože naslouchal.*

LL: V hospodách přece není prázdno – a to nejen U Tygra, ale i v hájence v Kersku. Hledal tam „perličky“ na dně.

MS: *Já bych je tam nehledal, ...*

LL: ... proto nejste spisovatel.

MS: *Dá se z prázdna něco vytvořit?*

LL: Ne!

MS: *Ani s boží pomocí?*

LL: Na tu věříte vy – já ne.

MS: *To znamená, že člověk se vyprazdňuje, nepečuje o sebe.*

LL: Řadě z nás to vyhovuje a říkají tomu čistá hlava.

MS: *Kolik jich žije kolem vás?*

LL: Spousta. Moji spolupracovníci tím netrpí. Tady máme tvůrčí kolektiv – lidí, kteří mají zájem dělat.

MS: *Pokud pozorujete, že někdo „načichl“ prázdnotou, co mu řeknete?*

LL: Nic mu neřeknu. Nejsem Bůh, abych určoval osudy lidí. Ten si určí každý sám. Víím, že s takovým jedincem nemohu počítat, víím, že si s ním nemohu nic říci a programově se mu vyhýbám. Pokud jde o mého zaměstnance, podle toho ho úkoluji a neúkoluji. Aktivní dostávají úkolů více než neaktivní.